

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

I. ÚS 107/08-44

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí 14. októbra 2009 v senáte zloženom z predsedníčky Marianny Mochnáčovej a zo sudcov Petra Brňáka a Milana Ľalíka prerokoval prijatú sťažnosť J. L., K., vo veci namietaného porušenia jeho základného práva na osobnú slobodu podľa čl. 17 ods. 5 Ústavy Slovenskej republiky a práva na slobodu podľa čl. 5 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd uznesením Špeciálneho súdu v Pezinku v konaní vedenom pod sp. zn. PK-1 T 14/2007 z 12. júna 2007 a uznesením Najvyššieho súdu Slovenskej republiky v konaní vedenom pod sp. zn. 1 Tošs 32/2007 z 12. júla 2007 a takto

r o z h o d o l :

1. Najvyšší súd Slovenskej republiky v konaní vedenom pod sp. zn. 1 Tošs 32/2007 uznesením z 12. júla 2007 a Špeciálny súd v Pezinku v konaní vedenom pod sp. zn. PK-1 T 14/2007 uznesením z 12. júna 2007 p o r u š i l i základné právo J. L. na osobnú slobodu podľa čl. 17 ods. 5 Ústavy Slovenskej republiky a právo na slobodu podľa čl. 5 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd.

2. Uznesenie Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 1 Tošs 32/2007 z 12. júla 2007 a uznesenie Špeciálneho súdu v Pezinku sp. zn. PK-1 T 14/2007 z 12. júna 2007 sa z r u š u j ú v časti týkajúcej sa J. L.

3. J. L. p r i z n á v a náhradu trov právneho zastúpenia v sume 208,99 € (slovom dvestoosem eur a deväťdesiatdeväť centov), ktorú j e Najvyšší súd Slovenskej republiky p o v i n n ý zaplatiť na účet advokátky JUDr. A. V., K., do jedného mesiaca od právoplatnosti tohto nálezu.

O d ô v o d n e n i e :

I.

1. Uznesením Ústavného súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) č. k. I. ÚS 107/08-14 z 10. apríla 2008 bola prijatá na ďalšie konanie sťažnosť J. L. (ďalej len „sťažovateľ“) vo veci namietaného porušenia základného práva na osobnú slobodu podľa čl. 17 ods. 5 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a práva na slobodu podľa čl. 5 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) uznesením Špeciálneho súdu v Pezinku (ďalej len „špeciálny súd“) v konaní vedenom pod sp. zn. PK-1 T 14/2007 z 12. júna 2007 (ďalej len „uznesenie špeciálneho súdu“) a uznesením Najvyššieho súdu Slovenskej republiky (ďalej len „najvyšší súd“) sp. zn. 1 Tošs 32/2007 z 12. júla 2007 (ďalej len „uznesenie najvyššieho súdu“).

2. Sťažovateľ v sťažnosti uviedol, že mu boli viacerými uzneseniami orgánov činných v trestnom konaní vznesené obvinenia pre rôzne trestné činy, pričom v sťažnosti popísal tak skutkové vety predmetných uznesení, ako aj právnu kvalifikáciu svojho konania v nich obsiahnutú. Ďalej sťažovateľ v sťažnosti popísal genézu jeho väzobného stíhania, keď bol vzatý do väzby uznesením Okresného súdu Košice I zo 6. mája 2005. Následne uzneseniami špeciálneho súdu a najvyššieho súdu bola väzba sťažovateľa vždy predlžovaná na príslušné časové obdobie. Vo vzťahu k predmetu konania pred ústavným súdom majú relevanciu tieto sťažnostné námietky sťažovateľa:

„Uznesením najvyššieho súdu sp. zn. 1 Toš 88/2006 zo dňa 19. decembra 2006 bolo podľa § 194 ods. 1 písm. a) ods. 2 Tr. por. zrušené uznesenie sudcu pre prípravné konanie špeciálneho súdu sp. zn. BB-Pš 35/05 zo dňa 14. decembra 2006 v bode I a bola predĺžená lehota trvania väzby u sťažovateľa do 28. apríla 2007...

Po skončení prípravného konania dňa 27. 04. 2007 podal prokurátor Úradu špeciálnej prokuratúry Generálnej prokuratúry Slovenskej republiky pod sp. zn. VII/2 Gv 49/05-1053 proti J. L. obžalobu Špeciálnemu súdu v Pezinku...

Dňa 1. 6. 2007 podal obvinený J. L. žiadosť o prepustenie z väzby, v ktorej poukázal na nezákonnosť väzby, pretože nebolo rozhodnuté o ďalšom trvaní väzby v lehote naposledy predĺženej väzby z prípravného konania, ktorá bola predĺžená do 28. apríla 2007...

Špeciálny súd v Pezinku po predbežnom prejednaní obžaloby uznesením sp. zn. PK-1 T/14/07 zo dňa 12. 06. 2007 v bode I. rozhodol, že väzba u obžalovaného J. L. naďalej trvá a v bode III. zamietol žiadosť obžalovaného J. L. o prepustenie z väzby na slobodu...

Najvyšší súd Slovenskej republiky uznesením sp. zn. 1 Tošs 32/2007 zo dňa 12. júla 2007 sťažnosť obžalovaného J. L. zamietol...

Sťažovateľ namieta, že uznesením špeciálneho súdu sp. zn. PK-1 T/14/07 zo dňa 12. 06. 2007 a uznesením najvyššieho súdu sp. zn. Tošs 32/2007 zo dňa 12. júla 2007 došlo k porušeniu jeho základného práva na osobnú slobodu, ktoré je zaručené v čl. 17 ods. 5 Ústavy Slovenskej republiky a práva na osobnú slobodu, ktoré je zaručené v čl. 5 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd.“

V ďalšom texte sťažnosti sťažovateľ poukazuje na relevantné ustanovenia ústavy a dohovoru a taktiež na doterajšiu judikatúru ústavného súdu a štrasburských orgánov ochrany práv. Na preukázanie porušenia svojich práv sťažovateľ uvádza:

„Z citovaných ustanovení Ústavy Slovenskej republiky a Dohovoru o ochrane ľudských práv a slobôd, ktorých porušenie sa v tejto sťažnosti vytyka, možno nad akúkoľvek pochybnosť vyvodiť, že ak má byť väzba zákonná, musí sa vždy opierať o rozhodnutie súdu. Preto aj v danom prípade musí vždy existovať uznesenie všeobecného súdu. Pretože ide o vec, ktorá je už po podaní obžaloby v štádiu konania vo veci samej, musí ísť o uznesenie súdu konajúceho vo veci samej.

Podľa názoru sťažovateľa premeškanie lehoty končiacej 28. apríla 2007, teda lehoty, dokedy bola naposledy predĺžená väzba v prípravnom konaní vyvoláva nevyhnutnosť prepustenia sťažovateľa na slobodu pre neexistenciu potrebného uznesenia.

Jedine takýto názor rešpektuje ústavnú požiadavku, t. j. aby sa väzba vždy opierala o rozhodnutie súdu. Ak takéto rozhodnutie nie je vydané včas, potom sa väzba stáva protiprávnou s následkami porušenia práva na osobnú slobodu zaručeného v čl. 17 ods. 5 ústavy a v čl. 5 ods. 1 dohovoru.

Podľa názoru sťažovateľa je neudržateľné, aby sa o dôvodnosti ďalšieho trvania väzby rozhodlo až s odstupom času, takmer dvoch mesiacov, po uplynutí doby, na ktorú bola väzba naposledy predĺžená.“

3. V petite sťažnosti sťažovateľ navrhuje, aby ústavný súd nálezom rozhodol tak, že napadnutými uzneseniami špeciálny súd, ako aj najvyšší súd porušili jeho základné právo na osobnú slobodu podľa čl. 17 ods. 5 ústavy a právo na slobodu podľa čl. 5 ods. 1 dohovoru. Zároveň si uplatnil právo na náhradu trov konania v sume 6 296 Sk, teda 208,99 €, a žiadal, aby ústavný súd zaviazal na ich náhradu spoločne a nerozdielne špeciálny súd a najvyšší súd na účet jeho právnej zástupkyne JUDr. A. V. do jedného mesiaca od právoplatnosti nálezu.

II.

4. Základnou sťažnostnou námietkou je tvrdenie sťažovateľa, že v posudzovanom prípade všeobecné súdy rozhodli o ďalšom trvaní jeho väzby aj napriek skutočnosti, že došlo k porušeniu základného práva na osobnú slobodu podľa čl. 17 ods. 5 ústavy a práva na slobodu podľa čl. 5 ods. 1 dohovoru z dôvodu, že v období po 28. apríli 2007 sa jeho väzba neopierala o rozhodnutie súdu.

5. Najvyšší súd v napadnutom uznesení (ktorým rozhodol o sťažnosti sťažovateľa proti uzneseniu špeciálneho súdu tak, že túto zamietol) vo vzťahu k sťažovateľovi v podstatnom uviedol:

„Obžalovaný L. (v sťažnosti proti uzneseniu špeciálneho súdu, pozn.) zároveň poukázal na okolnosť, že obžaloba bola podaná jeden deň pred skončením lehoty, dokedy mu bola väzba predĺžená s poukazom na rozhodnutia Ústavného súdu Slovenskej republiky, obdobne ako obžalovaný J. P., pričom obaja navrhli zrušiť uznesenie špeciálneho súdu a ich prepustiť z väzby na slobodu...

Najvyšší súd Slovenskej republiky na podklade podaných sťažností postupom podľa § 192 ods. 1 Tr. por. preskúmal správnosť výrokov napadnutého uznesenia i konanie im predchádzajúce a zistil, že sťažnosti obžalovaných nie sú dôvodné...

V súlade so zákonom preto postupoval špeciálny súd, keď konštatoval, že väzba u obžalovaných R. N., R. O., J. P., M. B. a J. L. naďalej trvá a zároveň zamietol žiadosti obžalovaných O., N. a B. o prepustenie z väzby na slobodu, pričom neprijal peňažnú záruku ponúknutú obžalovaným O.

Na margo sťažností obžalovaných je potrebné záverom uviesť, že špeciálny súd o ďalšom trvaní ich väzby rozhodol 12. júna 2007, po tom čo bola na nich podaná obžaloba 27. apríla 2007. Uvedenú dobu je nutné považovať, vzhľadom na rozsah a náročnosť veci za primeranú a nejde o prípad, že by samotné podanie obžaloby odôvodnilo ďalšie trvanie väzby bez súdneho rozhodnutia, keďže rozhodnutie súdu konajúceho vo veci samej bolo vydané.

Za súčasného právneho stavu nie je v zákone priamo uvedené v akej lehote tak má súd po podaní obžaloby rozhodnúť a je prirodzené, že rozhodnutie o väzbe v prípravnom konaní musí na určitú dobu predstavovať titul väzby aj po podaní obžaloby, lebo inak by nebolo reálne zabezpečiť jej kontinuitu (pätnásťdňová lehota na rozhodnutie o väzbe po podaní obžaloby bola z ustanovenia § 76 ods. 5 Tr. por. vypustená zákonom č. 650/2005 Z. z.).“

6. Po prijatí sťažnosti na ďalšie konanie ústavný súd vyzval najvyšší súd, aby sa k prijatej sťažnosti vyjadril a oznámil, či trvá na ústnom pojednávaní. Predseda najvyššieho súdu vo vyjadrení z 20. augusta 2008 uviedol, že v plnom rozsahu odkazuje na právoplatné uznesenie najvyššieho súdu z 12. júla 2007 vrátane dôvodov v ňom obsiahnutých, ku ktorým argumentačne nemá ex post čo dodať. Poukázal aj na obsah vyjadrenia najvyššieho súdu, ktoré bolo doručené ústavnému súdu vo veci vedenej

pod sp. zn. I. ÚS 148/08. Navrhol, aby ústavný súd sťažnosť sťažovateľa ako zjavne neopodstatnenú zamietol, pričom súhlasil s tým, aby ústavný súd upustil od ústneho pojednávania.

7. Vzhľadom na to, že aj právna zástupkyňa sťažovateľa listom z 13. augusta 2008 oznámila, že netrvá na ústnom pojednávaní, ústavný súd so súhlasom účastníkov upustil od ústneho pojednávania podľa § 30 ods. 2 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“).

III.

8. Podľa čl. 127 ods. 1 ústavy ústavný súd rozhoduje o sťažnostiach fyzických osôb alebo právnických osôb, ak namietajú porušenie svojich základných práv alebo slobôd, alebo ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z medzinárodnej zmluvy, ktorú Slovenská republika ratifikovala a bola vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom, ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd.

Podľa čl. 17 ods. 5 ústavy do väzby možno vziať iba z dôvodov a na čas ustanovený zákonom a na základe rozhodnutia súdu.

Podľa čl. 5 ods. 1 dohovoru každý má právo na slobodu a osobnú bezpečnosť. Nikoho nemožno pozbaviť slobody okrem nasledujúcich prípadov, pokiaľ sa tak stane v súlade s konaním ustanoveným zákonom:

- a) zákonné uväznenie po odsúdení príslušným súdom;
- b) zákonné zatknutie alebo iné pozbavenie osoby preto, že sa nepodrobila rozhodnutiu vydanému súdom podľa zákona, alebo preto, aby sa zaručilo splnenie povinnosti ustanovenej zákonom;
- c) zákonné zatknutie alebo iné pozbavenie slobody osoby za účelom predvedenia pred príslušný súdny orgán pre dôvodné podozrenie zo spáchania trestného činu, alebo

ak sú oprávnené dôvody domnievať sa, že je potrebné zabrániť jej v spáchaní trestného činu alebo v úteku po jeho spáchaní;

d) iné pozbavenie slobody maloletého na základe zákonného rozhodnutia na účely výchovného dohľadu alebo jeho zákonné pozbavenie slobody na účely jeho predvedenia pred príslušný orgán;

e) zákonné držanie osôb, aby sa zabránilo šíreniu nakažlivej choroby, alebo duševne chorých osôb, alkoholikov, narkomanov alebo tulákov;

f) zákonné zatknutie alebo iné pozbavenie slobody osoby, aby sa zabránilo jej nepovolenému vstupu na územie, alebo osoby, proti ktorej prebieha konanie o vyhostenie alebo vydanie.

Podľa § 76 ods. 5 Trestného poriadku (v znení účinnom v rozhodnom čase) súdu plyní lehota väzby od podania obžaloby.

Podľa § 243 ods. 1 Trestného poriadku obžaloba podaná na súde pre zločin s hornou hranicou trestnej sadzby prevyšujúcou osem rokov sa predbežne prejedná na verejnom zasadnutí.

Podľa § 244 ods. 5 Trestného poriadku (v znení účinnom v rozhodnom čase) ak je obvinený vo väzbe, rozhodne súd pri predbežnom prejednaní obžaloby vždy aj o ďalšom trvaní väzby.

9. Predmetom skúmania ústavného súdu vychádzajúc z podstaty sťažnostných námietok bola ústavnosť uznesenia najvyššieho súdu z 12. júla 2007 a uznesenia špeciálneho súdu z 12. júna 2007, a to z hľadiska oprávnenosti trvania väzby sťažovateľa po 28. apríli 2007. Pokiaľ ide o obsah základného práva na osobnú slobodu, ústavný súd vo svojej judikatúre uviedol, že každé pozbavenie slobody musí byť „zákonné“, t. j. musí byť vykonané „v súlade s konaním ustanoveným zákonom“, a okrem toho každé opatrenie, ktorým je jednotlivec pozbavený slobody, musí byť zlučiteľné s účelom čl. 17 ústavy, ktorým je ochrana jednotlivca proti svojvôli (I. ÚS 165/02, ale aj II. ÚS 55/98, I. ÚS 177/03, III. ÚS 7/00, I. ÚS 115/07). Z uvedeného vyplýva, že porušenie zákona v prípade

rozhodovania o väzbe zakladá zároveň aj porušenie čl. 17 ods. 1, 2 a 5 ústavy, ako aj čl. 5 dohovoru.

10. Podstatou sťažnosti je tvrdenie sťažovateľa, podľa ktorého po podaní obžaloby 27. apríla 2007 bolo povinnosťou špeciálneho súdu rozhodnúť o ďalšom trvaní väzby najneskôr do 28. apríla 2007, teda do skončenia lehoty, do ktorej bola väzba sťažovateľa naposledy predĺžená ešte v prípravnom konaní. V prípade, že špeciálny súd do 28. apríla 2007 o väzbe nerozhodol, bol povinný sťažovateľa 28. apríla 2007 z väzby prepustiť. Keďže špeciálny súd rozhodol o ďalšom trvaní väzby sťažovateľa až v súvislosti s predbežným prejednaním obžaloby na verejnom zasadnutí 12. júna 2007, urobil tak oneskorene, a preto mal byť sťažovateľ správne z väzby prepustený. Porušenie práv sťažovateľa uznesením špeciálneho súdu podľa jeho tvrdení nenapravil ani najvyšší súd rozhodujúci o jeho sťažnosti proti nemu.

11. Ústavný súd pripomína, že v zmysle čl. 17 ods. 1, 2 a 5 ústavy, resp. čl. 5 ods. 1 dohovoru nemôže byť titulom pre držanie vo väzbe znamenajúce obmedzenie osobnej slobody len skutočnosť, že bola podaná obžaloba bez toho, aby sa o ďalšom trvaní väzby výslovne konajúcim súdom rozhodlo ešte predtým, ako uplynie lehota, na ktorú bola väzba v prípravnom konaní naposledy predĺžená (I. ÚS 6/02, I. ÚS 204/05, III. ÚS 271/06, I. ÚS 115/07, I. ÚS 187/07, II. ÚS 129/08, I. ÚS 134/08). Samotná skutočnosť, že vec bola postúpená súdu, nie je postačujúca na splnenie kritéria „zákonosti“ väzby v zmysle čl. 5 ods. 1 dohovoru a nemôže bez príslušného súdneho rozhodnutia odôvodniť ďalšie trvanie väzby (Stasaitis c. Litva z 21. marca 2002, § 59 až § 61).

12. Z ustanovenia § 76 ods. 5 Trestného poriadku v znení účinnom do 31. januára 2009, teda aj v čase rozhodovania špeciálneho súdu a najvyššieho súdu o väzbe sťažovateľa vyplývalo, že súdu plynie lehota väzby od podania obžaloby. Podľa pôvodného znenia tohto ustanovenia bol súd povinný najneskôr do 15 dní od podania obžaloby rozhodnúť o ďalšom trvaní väzby, ak o väzbe už nerozhodol podľa § 241 alebo § 243 Trestného poriadku. Treba povedať, že pôvodné znenie ustanovenia § 76 ods. 5 Trestného poriadku dávalo všeobecným súdom presne časovo vymedzenú povinnosť rozhodnúť o ďalšom trvaní väzby

po podaní obžaloby. Takéto ustanovenie v podstate zodpovedalo už citovanej judikatúre ústavného súdu, resp. Európskeho súdu pre ľudské práva.

13. Podľa názoru ústavného súdu aj znenie ustanovenia § 76 ods. 5 Trestného poriadku účinného v čase rozhodovania špeciálneho súdu a najvyššieho súdu o väzbe sťažovateľa ukladalo povinnosť všeobecnému súdu rozhodnúť po podaní obžaloby o ďalšom trvaní väzby, a to najneskôr do uplynutia termínu posledného predĺženia väzby v prípravnom konaní. Bez takéhoto rozhodnutia totiž nemožno považovať väzbu za zákonnú, pretože táto sa nemôže zakladať iba na podaní obžaloby. Musí sa vždy opierať o rozhodnutie súdu (čl. 17 ods. 5 ústavy). Na uvedenom zásadnom stanovisku nemôže nič meniť skutočnosť, že v konkrétnej veci bola väzba v prípravnom konaní predĺžená naposledy do 28. apríla 2007 a obžaloba bola podaná špeciálnemu súdu iba deň predtým, teda 27. apríla 2007. Pokiaľ v takejto situácii pre krátkosť času nie je možné, aby súd naštudoval spis a o ďalšom trvaní väzby rozhodol, potom musí byť obvinený prepustený z väzby. Inak povedané, prokurátor by mal podať obžalobu s takým časovým predstihom, aby súd mal objektívne možnosť včas rozhodnúť o ďalšom trvaní väzby, a zaistiť tak jej kontinuitu. Ak podá obžalobu tesne pred skončením lehoty väzby v prípravnom konaní, musí počítať s prepustením obvineného z väzby (I. ÚS 187/07, II. ÚS 129/08, I. ÚS 134/08).

14. Vzhľadom na uvedené skutočnosti ústavný súd rozhodol, že uznesením najvyššieho súdu z 12. júla 2007 a uznesením špeciálneho súdu z 12. júna 2007 bolo porušené základné právo sťažovateľa na osobnú slobodu podľa čl. 17 ods. 5 ústavy, ako aj právo na slobodu podľa čl. 5 ods. 1 dohovoru (bod 1 výroku nálezu).

15. Na výrok ústavného súdu o porušení práv zaručených ústavou, resp. dohovorom právoplatným rozhodnutím súdu podľa čl. 127 ods. 2 ústavy a podľa § 56 ods. 2 zákona o ústavnom súde v zásade nadväzuje výrok o zrušení tohto právoplatného rozhodnutia. Ústavný súd preto zrušil uznesenie najvyššieho súdu z 12. júla 2007 a uznesenie špeciálneho súdu z 12. júna 2007 v časti týkajúcej sa sťažovateľa (bod 2 výroku nálezu). V konkrétnom prípade sťažovateľa však nebolo možné po zrušení rozhodnutí všeobecných

súdov vrátiť týmto vec na ďalšie konanie z dôvodu, že ich následnými rozhodnutiami bol sťažovateľ z väzby prepustený.

16. Ústavný súd napokon rozhodol aj o náhrade trov konania sťažovateľa (bod 3 výroku nálezu). S poukazom na § 20 ods. 3 a § 36 ods. 2 zákona o ústavnom súde a vyhlášku Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 655/2004 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb v znení neskorších predpisov, ústavný súd priznal sťažovateľovi náhradu trov právneho zastúpenia v sume 208,99 €, čo zodpovedá uplatnenej sume v slovenských korunách (2 úkony právnej pomoci po 2 970 Sk, t. j. prevzatie a príprava zastúpenia, spísanie ústavnej sťažnosti, 2 x paušálna náhrada hotových výdavkov po 178 Sk – spolu 6 296 Sk).

Priznanú náhradu trov právneho zastúpenia je najvyšší súd povinný zaplatiť na účet advokátky sťažovateľa JUDr. A. V., K. (§ 31a zákona o ústavnom súde v spojení s § 149 Občianskeho súdneho poriadku). Ústavný súd zaviazal na náhradu trov konania sťažovateľa len najvyšší súd, keďže v čase rozhodovania o sťažnosti už špeciálny súd nebol súčasťou sústavy súdov v Slovenskej republike.

Vzhľadom na čl. 133 ústavy, podľa ktorého proti rozhodnutiu ústavného súdu nie je prípustný opravný prostriedok, toto rozhodnutie nadobúda právoplatnosť dňom jeho doručenia účastníkom konania.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 14. októbra 2009